INZAGERECHT VERSUS GEHEIM ONDERZOEK: FICTIE OF NOODZAKELIJKHEID?

Fred Erdman*

Naar aanleiding van het verslag van de Parlementaire Onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de wijze waarop de bestrijding van het banditisme en het terrorisme in België werd georganiseerd[1], werd door de Regering de Commissie Strafprocesrecht[2] opgericht bij Ministerieel Besluit van 23 oktober 1991.[3]

Reeds op 26 maart 1991[4] heb ik een voorstel van wet houdende invoeging van een artikel 61*bis* in het Wetboek van Strafvordering ingediend; dit wetsvoorstel werd opnieuw ingediend op 29 januari 1992[5] en recent ingediend op 27 juni 1995.[6]

In de toelichting van dit voorstel werd verwezen naar de onderzoekscommissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers belast met het onderzoek naar de wijze waarop de bestrijding van het banditisme en terrorisme georganiseerd wordt, die in haar verslag als conclusie maatregelen voorstelt ten aanzien van het strafonderzoek.[7] Deze maatregelen zouden moeten verhelpen 'aan de vastgestelde gebreken' die in het deel 'vaststellingen' beschreven staan. In deze toelichting werd ook vertrokken van de wens om partijen in te lichten over de evolutie van het dossier en hen de gelegenheid te bieden aan de onderzoeksrechter de uitvoering van bepaalde ambtsplichten te vragen:

1°) 'In het algemeen moeten alle betrokkenen bij een onderzoek (verdachte, slachtoffer, klager en burgerlijke partij) regelmatig ingelicht worden over de evolutie van het dossier en meer bepaald over de maatregelen en de beslissingen die kunnen medegedeeld worden.' (blz. 378)

2°) 'De verdediging en de burgerlijke partij moeten het recht hebben om aan de onderzoeksrechter de uitvoering van bepaalde ambtsplichten te vragen. De rechter zou daarop met een gemotiveerde beschikking moeten antwoorden.' (blz. 379)

Dit laatste voorstel werd als wijs en nuttig omschreven door Procureur-generaal F. DUMON in een bijdrage in het *Rechtskundig Weekblad* (1990-91, blz. 172) en hij voegde eraan toe dat er tegen de beslissing van de onderzoeksrechter beroep zou moeten openstaan bij de Kamer van Inbeschuldigingstelling.

---

* Senator.

1. *Gedr. St.*, Kamer, 1989-90, nr. 59/8-10.
2. Commissie Franchimont.
3. *B.S.*, 11 november 1991.
4. *Gedr. St.*, Senaat, nr. 1285-1 (1990-91).
5. *Gedr. St.*, Senaat, 118-1 B.Z. 1991-92.
6. *Gedr. St.*, Senaat, 1-9/1.
7. *Gedr. St.*, Kamer, 1988, nr. 59/8-10, p. 378-379.

Huidige Regeling

A. *RELATIE TUSSEN ONDERZOEKSRECHTER EN HET OPENBAAR MINISTERIE*

De huidige wettelijke regeling beperkt zich tot de relatie tussen de onderzoeksrechter en het openbaar ministerie. In artikel 61 van het Wetboek van Strafvordering wordt bepaald dat:

– de onderzoeksrechter verplicht is om de processtukken aan de procureur des Konings mee te delen voor hij onderzoeksdaden kan stellen evenals op het einde van het onderzoek;

– dat alleen de procureur des Konings opdrachten kan geven, met uitzondering van het bevel tot medebrenging en het bevel tot bewaring.[8]

Indien de onderzoeksrechter niet ingaat op een vordering van het openbaar ministerie, wijst hij de vordering af door een juridictionele beschikking, waartegen hoger beroep bij de Kamer van Inbeschuldiging kan worden ingesteld. Deze beroepsprocedure is afgeleid uit de artikelen 9, 218, 235 en 539 van het Wetboek van Strafvordering.[9]

De geheimhouding van het gerechtelijk onderzoek geldt niet t.a.v. het openbaar ministerie (art. 61 Sv.).

B. *DE RELATIE MET DE BETROKKEN PRIVATE PARTIJEN*

De betrokken private partijen kunnen daarentegen hoogstens een minnelijk verzoek richten tot de onderzoeksrechter of het parket. Reeds op het niveau van het opsporingsonderzoek geldt de geheimhouding en het gerechtelijk onderzoek is geschreven, geheim en niet tegensprekelijk. Behalve in geval van voorlopige hechtenis, krijgt de verdachte pas voor het eerst inzage in zijn dossier bij de sluiting van het onderzoek en de regeling van de procedure. Dan bestaat de mogelijkheid om uitstel en eventuele bijkomende opdrachten te vragen. Voor de rechtbank is dan de procedure openbaar en tegensprekelijk. Zonder dat er een wettekst deze principes vastlegt, wordt algemeen aanvaard dat het verantwoord is het geheim karakter van het onderzoek in strafzaken te bevestigen daar de geheimhouding in de eerste plaats het belang van het onderzoek dient. Men argumenteert dat ten allen prijze moet vermeden worden dat informatie wordt doorgespeeld aan derden in een fase waarin dit het onderzoek zou kunnen schaden. Anderzijds wordt ook de plicht tot geheimhouding ingeroepen in het belang van de verdachte zelf: er wordt namelijk voorgehouden dat men wenst te voorkomen dat vroegtijdig ruchtbaarheid zou worden gegeven aan de zaak van de verdachte en men eventueel door de media en de publieke opinie zou worden veroordeeld nog vooraleer de zaak bij de vonnisrechter wordt gebracht. Deze principes worden door de Commissie Strafprocesrecht,

---

8. Art. 61, lid 1: Buiten de gevallen van ontdekking op heterdaad, verricht de onderzoeksrechter geen daad van onderzoek en van vervolging dan na de processtukken aan de procureur des Konings te hebben meegedeeld. Hij deelt hem die eveneens mee wanneer de rechtspleging voltooid is; de procureur des Konings doet de vorderingen die hij geraden acht, zonder dat hij de stukken langer dan drie dagen mag houden.

9. D'HAENENS, *Belgisch Strafprocesrecht*, Gent, 1985, p. 192.

Commissie Franchimont, uitdrukkelijk bevestigd (zie het voorgestelde art. 28*quinquies* voor wat het opsporingsrecht betreft en het voorgestelde artikel 57 voor wat het gerechtelijk ondezoek betreft: nu worden door de Commissie Franchimont wel degelijk teksten voorgesteld die deze tot hiertoe bestaande principes wettelijk zouden vastleggen). Zelfs in het voorstel Franchimont wordt echter uitdrukkelijk de thans bestaande regel van de 'communicatie aan de pers' wettelijk vastgelegd vermits het openbaar ministerie met instemming van de onderzoeksrechter aan de pers gegeens kan verstrekken 'mits de rechten van de verdediging en het privé-leven worden geëerbiedigd'. Dit element is natuurlijk van belang bij de beoordeling van de draagwijdte van het inzagerecht zoals hierna bepaald. Aan de problematiek van de inspraak in het onderzoek is onlosmakelijk verbonden de problematiek van de inzage in het dossier.

Krachtens artikel 125 van het tarief in strafzaken (K.B. van 28 december 1950) zijn alleen de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep of de Auditeur-generaal bevoegd om machtiging te verlenen voor de afgifte van akten van onderzoek, en dus ipso facto ook voor inzage van deze stukken.[10] Hier mag worden aangestipt dat in het wetsontwerp tot regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de minister[11] in artikel 20 een regeling wordt uitgewerkt, in de wet zelf, die een procedure voorziet met betrekking tot de uitgifte of het afleveren van akten van onderzoek op het niveau van het Hof van Cassatie. De voorgestelde tekst voorziet een uitdrukkelijk verlof van de Procureur-generaal bij het Hof van Cassatie (en als corrolarium een uitdrukkelijk verlof van de voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers voor de stukken opgemaakt door de Kamer van Volksvertegenwoordigers). Het is wel belangrijk te onderstrepen dat in de voorgestelde tekst van artikel 20, § 3 van het wetsontwerp wordt bepaald dat deze regeling voorzien wordt 'onverminderd beginselen betreffende de mededeling van de dossiers aan de partijen, inzonderheid de beginselen die voortvloeien uit de artikelen 302-305 van het Wetboek van Strafvordering, alsook uit artikel 21, § 3 van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis'. Wie geen of onvoldoende kennis heeft van de reeds gestelde opsporings- en onderzoeksdaden, kan geen voorstellen doen tot het uitvoeren van nieuwe onderzoeksdaden.

Ook op dit punt is dus een aanpassing van de huidige regeling nodig.

In het verslag van de onderzoekscommissie 'banditisme en terrorisme', wordt op blz. 379 terecht opgemerkt dat 'er onmiskenbaar een discriminatie is tussen de aangehouden verdachte, die ingevolge de rechtspraak van het Europese Hof onmiddellijk inzage krijgt in zijn dossier, en de niet aangehouden verdachte'. En verder dat 'de wetgeving moet aangepast worden'.

Krachtens de nieuwe Wet betreffende de voorlopige hechtenis van 20 juli 1990 zal het dossier voor de aangehoudene reeds ter beschikking zijn, de laatste werkdag voor de zitting waarop de handhaving wordt beslist[12] en nadien bij iedere bevestiging.[13]

---

10. Art. 125: In criminele, correctionele en politiezaken en in tuchtzaken mag geen uitgifte of afschrift der akten van onderzoek en rechtspleging worden afgeleverd zonder uitdrukkelijke machtiging van de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep of de Auditeur-generaal. Op haar verzoek echter wordt aan de partijen een uitgifte van klacht, de aangifte, de bevelschriften en de vonnissen verstrekt.
11. *Gedr. St.*, Kamer, 61/1-1995 B.Z.
12. Art. 21, § 3, eerste lid.
13. Art. 22, derde lid.

Wanneer nu aan iedere verdachte (op een bepaald ogenblik in de procedure) een inzagerecht wordt gegeven, kan deze ongelijkheid worden opgeheven. Het huidige systeem waarbij alleen het openbaar ministerie inzage krijgt van de stukken en onderzoeksdaden kan vorderen, heeft verschillende nadelen:

a) mogelijke willekeur: het verzoek van een verdachte om een onderzoeksdaad te stellen is afhankelijk van de wil van de betrokken magistraat;

b) ongelijke middelen: het onvermogen van de private partijen staat in scherp contrast met de uitgebreide macht waarover het openbaar ministerie beschikt, ook tegenover de onderzoeksrechter: misschien is dit gewettigde noodzakelijkheid voor het tot een goed einde brengen van een onderzoek in het belang van de juridische waarheid;

c) laattijdigheid en dus ondoeltreffendheid: bij het afsluiten van het onderzoek en de regeling van de procedure krijgt de verdachte voor het eerst kennis van het dossier. Hij beschikt dan over een korte termijn om het in te zien. Bijkomend uitstel en eventuele nieuwe opdrachten komen veel te laat en partijen met een vordering (burgerlijke partijen) kunnen er zich zelfs tegen verzetten;

d) nadelig effect op het strafproces: de verdediging is zwaar benadeeld op het ogenblik dat de zaak in openbare zitting wordt behandeld; tijdens het vooronderzoek werden immers inlichtingen verzameld die van het grootste belang zijn voor het verder verloop van de procedure en voor de overtuiging van de rechter ten gronde. De beoordeling van de vraag m.b.t. nieuwe onderzoeksdaden kan in dit stadium geen zekerheid bieden van gelijke wapens.

e) verlies van gegevens voor het onderzoek: mogelijke interessante suggesties voor het onderzoek vanwege de verdachte (die toch mogelijk onschuldig is (!) en die in ieder geval wordt geacht onschuldig te zijn tot de veroordeling) of van het slachtoffer, kunnen verloren gaan vermits zij niet weten welke onderzoeksdaden werden uitgevoerd en wat werd ontdekt. En zelfs als deze partijen precieze opmerkingen zouden hebben op het onderzoek, bestaat er geen formele procedure om deze te uiten.

Professor FRANCHIMONT pleit sinds lang voor het herinvoeren van het gelijkheidsbeginsel in het nieuwe Wetboek van Strafvordering, dat de rechten van alle betrokkenen duidelijk moet afbakenen. Dit kan uiteraard worden voorafgegaan door kleine hervormingen.

Op het niveau van de opsporing en van het gerechtelijk onderzoek is een tegensprekelijke procedure niet wenselijk, maar inzage in het dossier moet mogelijk zijn, alsook het verzoek om een opdracht uit te voeren.[14] Deze eminente rechtsgeleerde ziet dus in essentie geen enkele tegenstrijdigheid tussen het vastleggen van de principes met betrekking tot het geheim karakter van het onderzoek in strafzaken enerzijds en de mogelijkheid een inzagerecht te reglementeren anderzijds. Wij zullen zien dat in de evolutie van de werkzaamheden van de Commissie Franchimont blijkbaar de 'radicale houding' die het geheim karakter van het onderzoek als primordiaal blijft verdedigen het gehaald heeft op een meer genuanceerde en evenwichte benadering. Reeds in 1931 stelde Procureur-generaal Léon CORNIL voor om aan de advocaat de stukken ter inzage te geven, binnen vijf dagen nadat

14. FRANCHIMONT, M., 'Les droits de la défense et leur contexte procédural, les discours et la réalité', in *Les droits de la défense en matière pénale*, Jeune Barreau de Liège, 1985, p. 54.

ze bij het dossier gevoegd werden. Hij stelde ook voor dat de verdachte onderzoeksdaden zou kunnen vragen en, in geval van weigering, zou een andere magistraat dan de onderzoeksrechter beslissen.[15]

Stafhouder ALSTEEN pleitte ervoor dat de verdachte en de burgerlijke partijen schriftelijke verzoeken zouden kunnen richten aan de onderzoeksrechter, waarbij deze zijn weigering zou moeten motiveren. Dit zou onder toezicht moeten gebeuren van de onderzoeksgerechten die door de partijen kunnen gevat worden bij verzoekschrift. De onderzoeksgerechten zouden dan de gevraagde maatregelen kunnen bevelen.[16]

De draagwijdte van het ingediende voorstel

Het voorstel beoogde om in het Eerste Boek, Hoofdstuk VI, afdeling II, onderafdeling II, 'Het onderzoek' van het Wetboek van Strafvordering een nieuw artikel 61*bis* in te voegen waardoor de verdachte en de burgerlijke partij tijdens het gerechtelijk onderzoek aan de onderzoeksrechter een schriftelijk verzoek kunnen richten ten einde:

1) inzage te krijgen in het gerechtelijk dossier;
2) of een afschrift te krijgen van hun eigen verklaringen;
3) of een bijkomende onderzoeksdaad te zien stellen.

De onderzoeksrechter beslist binnen acht dagen of hij het verzoek al dan niet inwilligt. Een verzoek met een gelijkaardig voorwerp zal pas na een maand na de vorige definitieve beslissing kunnen worden gedaan. Zo zal het wel mogelijk zijn om een onderzoeksdaad te vragen, onmiddellijk nadat men inzage gekregen heeft in het dossier. Een hernieuwd verzoek tot inzage van het dossier zal echter niet ontvankelijk zijn vooraleer een maand verstreken is. Ook zal een nieuw verzoek tot het stellen van een onderzoeksdaad niet geldig zijn wanneer het betrekking heeft op dezelfde personen, plaatsen of zaken.

De verdachte en de burgerlijke partij kunnen evenwel steeds een minnelijke vraag tot de onderzoeksrechter richten. Wijst de onderzoeksrechter het verzoek overeenkomstig de voorgestelde tekst af, dan bestaat voor de verdachte en de burgerlijke partij de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen bij de Kamer van Inbeschuldigingstelling en eventueel cassatieberoep tegen het arrest (dit vooral op grond van een schending van rechten, in het bijzonder het recht van verdediging). De bepalingen inzake hoger beroep en cassatieberoep zijn analoog aan deze van de artikelen 30 en 31 van de Wet op de voorlopige hechtenis van 20 juli 1990.

Het louter niet-naleven van één van de vormvereisten en termijnen in het voorgestelde artikel heeft niet van rechtswege de ongeldigheid van het gerechtelijk onderzoek voor gevolg: enkel ingeval een schending van de rechten van verdediging zou worden aangetoond, kan er sprake zijn van nietigheid van handeling.

---

15. Geciteerd door FRANCHIMONT, M., *o.c.*, p. 54.
16. ALSTEEN, A., 'La détention préventive', in *Les droits de la défense en matière pénale*, Jeune Barreau de Liège, 1985, p. 87.

Antwoord van de Commissie Strafprocesrecht[17]

A. VERSLAG VAN DE COMMISSIE 1994

In dat verslag (pag. 12-13) werd de inzage van het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek behandeld. Terecht werd verwezen naar de wet op de voorlopige hechtenis en de regeling van de rechtspleging; hier zou in het bijzonder naar de nieuwe bepalingen van de Wet op de voorlopige hechtenis van 20 juli 1990 kunnen verwezen worden, dat een antwoord was op de veroordeling door het Europees Hof van Straatsburg.[18]

Terecht onderstreepte het verslag van de Commissie Franchimont: 'er is geen enkele rechtvaardiging voor een aparte behandeling van de gehechte verdachten en van deze die in vrijheid zijn gelaten'.

Er werd verwezen naar de conclusies i.v.m. deze problematiek van het Centre d'Etude pour la réforme de l'Etat in het ontwerp Servais en van het ontwerp Janson-Hymans van 1901 (al deze documenten werden gecommentarieerd in het verslag van de Commissie 1994 pagina's 12 en 13).

Het verslag van de Commissie 1994 stelde als oplossing voorop dat 'elke persoon tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan, die niet om deze reden van zijn vrijheid is beroofd, en de burgerlijke partij, kunnen verzoeken het strafdossier in te zien'. (Men kan opmerken dat niet 'iedere verdachte' wordt bedoeld!).

Wat de procedure betreft kwam men grotendeels tegemoet aan de formule die in het hiervoor beschreven wetsvoorstel was vervat vermits het verzoekschrift ten vroegste één maand na het instellen van het gerechtelijk onderzoek aan de onderzoeksrechter kon gericht worden en een nieuw verzoek pas mogelijk was na één maand. In de tekst van artikel 7 waardoor een artikiel 61*bis* zou ingevoegd worden werd inderdaad specifiek voorzien dat:

a) de onderzoeksrechter uitspraak deed binnen de tien dagen bij gemotiveerde beschikking;

b) hij het verzoek kon verwerpen indien de noodwendigheden van het onderzoek dit vereisen;

c) een regeling werd uitgewerkt (art. 61*bis*, § 2) ingeval van een gunstige beslissing;

d) ingeval van verwerping hoger beroep mogelijk was.[19]

---

17. Wij behandelen hier enkel het inzagerecht en niet het corrolarium van het vragen om een bijkomende onderzoeksdaad.

18. E.H.R.M. 30 maart 1989, *Publ. Court*, Serie A, vol. 151 (Lamy/België).

19. Art. 7: In hetzelfde Wetboek wordt een art. 61*bis* ingevoegd, luidend als volgt: 'artikel 61*bis*. § 1. Onverminderd de bepalingen van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, kunnen iedereen tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan en die niet om deze reden van zijn vrijheid beroofd is, evenals de burgerlijke partij, verzoeken het dossier in te zien. Het verzoekschrift dat wordt gericht aan de onderzoeksrechter, wordt neergelegd op de griffie ten vroegste één maand na het instellen van het gerechtelijk onderzoek, en wordt ingeschreven in een hiertoe bestemd register. Het houdt keuze van woonplaats in. De onderzoeksrechter doet uitspraak binnen tien dagen bij een gemotiveerde beschikking. Hij verwerpt het verzoek indien de noodwendigheden van het onderzoek het vereisen.

§ 2. In geval van een gunstige beslissing, wordt het dossier binnen tien dagen, in origineel of in kopie, ter beschikking gesteld om gedurende twee dagen door de verzoeker of zijn raadsman te worden inge-

→

Voor wat betreft de uitvoering van een onderzoekshandeling, die naar mijn gevoel afhankelijk is van een inzagerecht, kan verwezen worden naar de beschouwingen opgenomen in het verslag van de Commissie[20]: terecht wijst de Commissie erop dat de verdachte tijdens het opsporings- of gerechtelijk onderzoek zich niet efficiënt kan verdedigen, en dat een eenzijdige procedure ook een risico is voor de strafvordering zodat zij zich aansluit bij de visie dat iedereen tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan, evenals de burgerlijke partij, de onderzoeksrechter zou kunnen verzoeken een bijkomende onderzoekshandeling te stellen met een beroepsmogelijkheid bij de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Het is ons bekend dat tijdens een colloquium waar het eerste verslag Franchimont werd toegelicht er hevige reacties zijn losgebarsten tegen de voorgestelde regeling. Men argumenteerde met het gekende argument van de doeltreffendheid van een gerechtelijk onderzoek, men had veel bezwaren tegen een procedure die mogelijkerwijze het onderzoek zou kunnen lamleggen (dat wanneer toch in deze moderne tijd afschriften van strafdossiers kunnen worden gemaakt – en op een efficiënte manier als werkdocument kunnen worden gebruikt in parallelle procedures).

B. VERSLAG VAN DE COMMISSIE 1995

In het verslag 1995 worden ondermeer de principes die het oorspronkelijk ontwerp wijzigen aangestipt.

Het begrip 'proces-partij' wordt in die zin gewijzigd dat de oorspronkelijke formulering 'elke persoon tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan' vervangen wordt door de inverdenkinggestelde of de persoon gelijkgesteld met de inverdenkinggestelde.

Veel fundamenteler is de opmerking die opgenomen wordt in het Verslag (pagina VII) waarbij onder de titel 'De relativering van het geheim van het onderzoek' de Commissie onderstreept dat zij gevoelig is geweest voor de kritiek geuit tegen

---

zien. De griffier brengt de verzoeker en zijn raadsman via telefax of per aangetekende brief ter kennis wanneer het dossier kan worden ingezien.

§ 3. In geval van verwerping wordt het hoger beroep aangetekend binnen de vierentwintig uur na de dag van de kennisgeving van de beslissing aan de verzoeker op de gekozen woonplaats. De verklaring van hoger beroep wordt gericht aan de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Ze wordt gedaan op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg en wordt ingeschreven in een hiertoe bestemd register.

§ 4. Indien de onderzoeksrechter geen beslissing heeft genomen binnen tien dagen, kan de verzoeker de Kamer van Inbeschuldigingstelling adiëren overeenkomstig paragraaf 3.

§ 5. De procureur des Konings maakt de stukken over aan de Procureur-generaal. Er wordt uitspraak gedaan binnen vijftien dagen na het neerleggen van de verklaring. Deze termijn kan verlengd worden met de tijd van het uitstel toegestaan op vraag van de verzoeker of zijn raadsman. De griffier geeft de verzoeker en zijn raadsman via telefax of per aangetekende brief, kennis van plaats, dag en uur voor de zitting, ten laatste vierentwintig uur op voorhand. De Procureur-generaal en verzoeker of zijn raadsman worden gehoord. De beslissing van de Kamer van Inbeschuldigingstelling is niet vatbaar voor een voorziening in cassatie.

§ 6. De verzoeker die in het ongelijk wordt gesteld wordt veroordeeld tot de kosten.

§ 7. De verzoeker mag geen nieuw verzoekschrift indienen alvorens een termijn van een maand te rekenen vanaf de terbeschikkingstelling van het dossier of de beschikking van weigering van de onderzoeksrechter verstreken is.'

20. Verslag 1994, p. 15-16.

de verplichting om een kopie van het proces-verbaal aan de verdachte te overhandigen en tegen de inzage in het dossier gedurende de procedure.

Zonder enige verantwoording en in een bepaalde zin tegenstrijdig met de motiveringen aangehaald in het Verslag 1994 stelt de Commissie 'het bezwaar is valabel gebleken, vooral inzake georganiseerde criminaliteit, maar het is niet mogelijk er volledig aan tegemoet te komen in het kader van een gedeeltelijke hervorming'.

Wel heeft de Commissie er rekening mee gehouden wanneer zij in haar nieuwe teksten (art. 9 van het ontwerp) voorziet dat tegen de beschikking van de onderzoeksrechter geen rechtsmiddel openstaat, met als enige uitzondering wanneer de rechter nalaat te antwoorden (eenzelfde regeling wordt toegepast in art. 11 van het ontwerp (art. 61*quinquies*) m.b.t. het verzoek een bijkomende onderzoekshandeling te verrichten).[21]

In de thans voorliggende tekst kan de onderzoeksrechter de inzage van het dossier of van bepaalde stukken verbieden indien de noodwendigheden van het onderzoek dit vereisen of indien inzage een gevaar zou opleveren voor personen terwijl de bij dit artikel bepaalde beschikking geen rechtsmiddel openstaat.

Het is enkel wanneer de onderzoeksrechter geen uitspraak heeft gedaan binnen de door de teksten bepaalde termijn (§ 2, lid 2 van het voorgestelde art. 61*ter* bepaalt één maand) dat de verzoeker de Kamer van Inbeschuldigingstelling kan adiëren overeenkomstig artikel 136*quater*.

Weliswaar onderstreept de Commissie dat het noodzakelijk is een correctie aan te brengen ten aanzien van het geheim karakter van het vooronderzoek door een recht op inzage te voorzien tijdens het gerechtelijk onderzoek. Bovendien onderstreept de Commissie nogmaals de discriminatie tussen de rechten van de aangehoudene en de niet-aangehouden verdachte; anderzijds, zoals trouwens in het door mij neergelegde voorstel, aanvaardt de Commissie het noodzakelijke verband tussen het recht op inzage van het dossier en de mogelijkheid om bijkomende onderzoekshandelingen te vragen.

---

21. Art. 9: In hetzelfde Wetboek wordt een art. 61*ter* ingevoegd luidende als volgt:
'Artikel 61*ter*.
§ 1. De niet aangehouden inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij kunnen de onderzoeksrechter verzoeken het dossier in te zien.
§ 2. Het verzoekschrift houdt keuze van woonplaats in. Het wordt ingediend bij de griffie ten vroegste één maand na de inverdenkingstelling of na de burgerlijke partijstelling. Het wordt ingeschreven in een hiertoe bestemd register. De onderzoeksrechter doet uitspraak binnen één maand na de indiening van het verzoekschrift. De beschikking wordt medegedeeld aan de procureur des Konings en ter kennis gebracht van de verzoeker.
§ 3. De onderzoeksrechter kan de inzage van het dossier of van bepaalde stukken verbieden indien de noodwendigheden van het onderzoek dit vereisen of indien inzage een gevaar zou opleveren voor personen.
§ 4. Ingeval het verzoek wordt ingewilligd, wordt het dossier binnen een termijn van twee maanden na de indiening van het verzoekschrift, in origineel of in kopie, gedurende ten minste 48 uur voor inzage ter beschikking gesteld van de verzoeker en zijn raadsman. De griffier brengt de verzoeker en zijn raadsman per telefax of aangetekende brief ter kennis wanneer het dossier kan worden ingezien.
§ 5. Tegen de bij dit artikel bepaalde beschikking staat geen rechtsmiddel open.
§ 6. Indien de onderzoeksrechter geen uitspraak heeft gedaan binnen de bij § 2, lid 2 bepaalde termijn, kan de verzoeker de Kamer van Inbeschuldigingstelling adiëren, overeenkomstig art. 136*quater*.
§ 7. De verzoeker mag geen nieuw verzoekschrift indienen vooraleer een termijn van 3 maanden verstreken is, te rekenen vanaf de dag van de indiening van het vorige verzoekschrift.'

Eens te meer moet de vraag worden gesteld: hoe kan men nu efficiënte bijkomende onderzoeksmaatregelen vragen als men geen kennis heeft van de stand van zaken in het onderzoek en de reeds verzamelde bewijzen? Onverminderd de vroegere pogingen desbetreffende die reeds aangehaald werden in het verslag 1994, onderstreept nu de Commissie bij rechtsvergelijking dat

1° krachtens de artikelen 30 tot en met 34 van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering een systeem werd uitgebouwd waarbij ook rekening werd gehouden met het belang van het onderzoek, maar waarbij de verdachte een rechtsmiddel tegen de weigering van kennisneming kan aanwenden (zie Verslag 1995, pag. 80),

2° anderzijds voorziet de Franse Code de Procédure Pénale een inzagerecht dat onbeperkt is in bepaalde omstandigheden.

Nochtans wordt door de Commissie nu onderstreept dat het inzagerecht niet mag worden gezien als een loutere uitbreiding van de rechten van de verdediging en dat het geen voorrecht is voor de inverdenkinggestelde. Men werkt een systeem uit vertrekkende van de benadering dat het niet de bedoeling was dat het ontwerp, met deze nieuwe bepaling, de efficiëntie van het gerechtelijk onderzoek in het gedrang zou brengen.

De onderzoeksrechter krijgt nu de bevoedheid om ook een oordeel te vellen over de gegrondheid van het verzoek en 'kan, volgens het ontwerp, de onderzoeksrechter de inzage van het dossier of van bepaalde stukken weigeren indien de noodwendigheden van het onderzoek dit vereisen of indien de inzage een gevaar zou opleveren voor personen.' Hier grijpt men dus terug naar het Nederlandse recht maar vergeet men (onder druk van de reacties op het verslag 1994?) de mogelijkheid voorzien in het Nederlandse recht om rechtsmiddelen tegen de weigering van de kennisneming in te bouwen.

Onverminderd het verband dat nog wordt gelegd met de rechtsmiddelen met het oog op de uitvoering van een onderzoekshandeling, wordt deze mogelijkheid gehypothekeerd door een te strak en beperkt recht van inzage, dat trouwens in essentie de aangeklaagde discriminatie tussen aangehoudenen en niet in hechtenis genomen verdachten herstelt.

Vertrekkende van dezelfde invalshoek werd dezelfde problematiek trouwens uitvoerig behandeld bij de bespreking van het ontwerp van wet betreffende de voorlopige hechtenis.[22] In dit verslag wordt aangehaald dat oorspronkelijk het ontwerp eveneens voorzag 'dat de onderzoeksrechter, bij een met redenen omklede beschikking, de mededeling kan verbieden van sommige stukken uit het dossier, die informatie bevatten waarover de verdachte in dit stadium (eerste verschijning voor de Raadkamer) niet mag beschikken om het goede verloop van het onderzoek niet in het gedrang te brengen.'

Een amendement werd ingediend omdat men ervan uitging dat die bepaling aanleiding zou kunnen geven tot betwisting met betrekking tot de eerbiediging van de rechten van verdediging[23] in het bijzonder het amendement omschreven pag. 218.[24] Het is wel nuttig vertrekkende van het toen ingediende amendement, dat

---

22. Verslag Arts, *Gedr. St.*, Senaat, 658-2, 1988-89, p. 11.
23. *Gedr. St.*, Senaat, 658-2, 1988-89, p. 217.
24. Is het daarom dat de Commissie Franchimont het inzagerecht niet in verband wil zien met de rechten van verdediging?

uiteindelijk wet geworden is, te onderstrepen dat in het raam van die bespreking men eigenlijk vertrok van een eerste voorstel[25] geïnspireerd trouwens op een voorstel Vandenbossche-Henrion uit de Kamer van Volksvertegenwoordigers[26]; in deze voorstellen was men 'nog van oordeel dat bepaalde stukken door de onderzoeksrechter tot op zekere hoogte konden worden onttrokken aan het inzagerecht'. De praktijk zou uitgewezen hebben dat de dossiers van hun essentiële inhoud zouden worden ontdaan en zelfs de verplicht op te stellen processen-verbaal van uur en omstandigheden van vrijheidsberoving en inbeschuldigingstelling zouden beperkt blijven tot enkele lijnen.

De Commissie voor de Justitie van de Senaat was toen van oordeel, dat in de geest van het arrest Lamy, de partijen met gelijke wapens voor het onderzoeksgerecht moesten verschijnen en de minister van Justitie moest erkennen dat indien bepaalde stukken gekend door het openbaar ministerie door de onderzoeksrechter zouden worden ingehouden 'in zulk geval er geen sprake zou kunnen zijn van 'gelijke wapens' en dat de onderzoeksrechter alleszins bij weigering van inzage aan de verdachte, ook aan het parket geen toestemming zou mogen geven om zich daarop in Raadkamer te beroepen.[27]

Het is uiteindelijk de Regering die in het kader van de bespreking van de wet op de voorlopige hechtenis een amendement indiende waarbij de oorspronkelijke tekst, die aan de onderzoeksrechter de mogelijkheid gaf om het recht op inzage van het dossier te beperken, werd ingetrokken met als motivering 'De weigering om bepaalde stukken mede te delen vóór de verschijning voor de Raadkamer zou in sommige gevallen betwistingen kunnen meebrengen met betrekking tot de eerbied voor de rechten van de verdediging, hetgeen zou ingaan tegen het doel van het project.'

Besluit

Op het ogenblik dat deze tekst gepubliceerd wordt, zal waarschijnlijk het advies van de Raad van State gekend zijn op het voorontwerp van wet voorgelegd aan deze ingevolge het verslag van de Commissie Franchimont 1995. Parlementaire werkzaamheden zullen dan waarschijnlijk aangevat worden in de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Bij de beoordeling van het inzagerecht in het bijzonder, zal men moeten in overweging nemen dat hier eens te meer fundamenteel openbare veiligheid en rechten van de verdediging tegenstrijdig kunnen zijn. Dit is niet het ogenblik noch de plaats om lang uit te wijden over het geheim van het onderzoek en de regelingen die desbetreffende werden uitgewerkt, zowel door rechtspraak als rechtsleer, en mogelijk in de toekomst door wetteksten. Bepaalde recente gebeurtenissen hebben trouwens aangetoond dat het geheim van het onderzoek en beroepsgeheim alsdusdanig meer dan ooit ter sprake komen. De impact van het mediatieke of het juridico-mediatieke werd uitvoerig tijdens een colloquium in de Senaat in december 1995 besproken en de conclusies zullen hieruit moeten worden getrokken.

---

25. *Gedr. St.*, Senaat, 59-1, B.Z., 1988.
26. Kamer, nr. 802, 1983-84.
27. *Gedr. St.*, Senaat, 658-2, 1988-89, p. 219.

Indien men blijft voorhouden dat de openbare veiligheid en rechten van de verdediging niet compatibel zijn (om een moderne term te gebruiken), indien men niet inziet dat zij zelfs aanvullend zijn en niet tegenstrijdig bestaat het risico dat men zowel het een als het andere zou verliezen. De respectieve afweging van belangen kan een behoud en een bevestiging van de beide principes van verantwoording vinden.

In het kader daarvan onderstreept ere-magistraat Marcel Trousse dat onder meer in dit licht het arrest van het Arbitragehof van 1 december 1994 met betrekking tot artikel 135 van het Wetboek van Strafvordering moet worden gelezen.[28]

Dezelfde magistraat vestigt trouwens terecht de aandacht op het ontwerp voor een nieuw Wetboek van Strafvordering neergelegd op 24 april 1914 (!) door de toenmalige minister Henry CARTON DE WIART waarbij als eerste zin werd gesteld 'la procédure inquisitoriale du code d'instruction criminelle... est irrémédiablement condamnée'.[29] Het ontwerp bleef dode letter. Laten wij hopen dat de stap die gezet werd in het verslag Franchimont 1994 wel degelijk kan gerealiseerd worden en niet sneuvelt op het verzet dat blijkbaar gekoppeld wordt aan voorbijgestreefde benaderingen waarbij eenieder in de loopgrachten blijft zitten en moderne tendensen in de strafrechtspleging nog als ondermijnend blijft bestempelen.

---

28. Arbitragehof, 1 december 1994, *J.T.*, p. 808: art. 135 van het Wetboek van Strafvordering is strijdig met art. 10 en 11 van de Grondwet in de mate dat gelezen samen met art. 539 van hetzelfde wetboek het verhaal beperkt geboden wordt aan een verdachte tegen de beschikking van verzending.
29. *Gedr. St.*, Kamer, 1914, n. 237.